

Telebista-albistegiak: *diversitas inter pares*

Edorta Arana
EHUko irakaslea

Telebista-kanaletako albistegietan esan eta ikusten dena gero eta antzekoagoa dela esan ohi da. Horrela ote den jakiteko, informazio-saioen osagarri formalak eta edukiak aztertuz, bide bat proposatzen zaigu artikulu honetan. Bertan, albistegien itxuraketa homogenotutik hasi eta kanal bakoitzaren edukian aurki daitezkeen desberdintasunak aipatzen dira. Eduki-azterketaren teknikatik, kanalen arteko ñabardurak definitu ahal izateko diskurtso informatiboaren testuingurua nola eraikitzen den ikertzea gomendatzen da.

It has been said that there is a huge similarity between what can be seen and heard on different TV channels. In order to check whether that is true or it is not, this article proposes a way to analyze the content and the formal aspects of news programmes. The formal similarities in the way the news is presented on every channel are contrasted by clear differences in the content of the news. Using the technique of content analysis, we try to prove the need for the intensive study of the context of every news programme, in order to be able to identify and to analyze differences among various TV channels.

Ezagunak ditugun telebista-albistegien artean antzekotasunak nagusi direla gaitza da ukatzea. Pantailarazten dituzten notizi saioetan ageri diren gaiak, pertsonaiak eta, hauen guztien gainera, kontatzeko modu bertsuak agertzen zaizkigu, behin eta berriro. Itxura guztien arabera, esan eta erakusten zaizkigunaz gain formalki ere parekatu daitezke kanal bateko zein besteko albistegiak. Ondoko lerroetan ikusiko dugunez, albistegien edukien zein osagarri formalen azterketa sakonak, antzekotasunak erakusteaz gain, desberdintasunak egon badaudela adieraziko digu. Telebista-albistegien edukia eta forma ikertuz egin diren lan batzuk ekarriko ditugu hona, berdintasunak zenbaterainokoak diren agerian uzteko. Baina, aldi berean, kanal bakoitzaren bereizgarritasunak nola ezagutu eta zelakoak diren jorratuko ditugu.

Osagarri formalaren garrantzia

“El formato de la información en las televisiones europeas” izeneko artikuluan Saperas-ek eta Gifreu-k (1995) hamar telebista-kanaletako albistegien egituraketaren berri ematen digute. Iraupena, notizi kopurua, zenbat aurkezle dituen edo berri nagusien sumarioa egiten ote den aztertzeaz gain, aipaturiko artikulua albistegien osagarri formalaren garrantzia azpimarratzen du. Telegunkarien arteko antzekotasunak aipatzeaz gain, Saperasek eta Gifreuk osagarri formalaren garrantzi kognitiboa gogoratzen digute, beraz.

Orain arte hedabideei egotzi zaien eragina (gizabanakoengan zein kolektibitateengan pentsaera eta portaerak sortu edota bultzatzea) baino indartsuago bat aipatzen dute: hedabideen logika gizarteratzea. Mass medien kultura

zabalduta egin da erabat eta ziprztindu ditu, dagoeneko, gure eguneroko bizitzaren alderdi gehienak, guztiak ez badira. Mass medien kulturarekin batera beraien logika barreiatu egin da gizarte osoan eta kontzientzia kolektiboaren osagarri nagusietako bat izatera heldu da. Egungo kohesio politiko eta soziala aipaturiko *media logic* hori barik ulertzerik ez dagoela diote. Altheide-k eta Snow-ek (1991: 9) idatzi dutenez, medien logika aipatzean “mediek informazioa aurkeztu eta transmititzeko erabiltzen duten prozesua” ulertu beharra dugu. Orainsu arte, ikerketa gehienak hedabideak esaten zituztenak aztertzeri dedikatu izan dira. Edukian oinarrituriko lan horietan buru-belarri ari ziren, osagarri formalaren garrantzia alboratuz. Hedabideen forma, formatu eta logiken garrantzia baztertuta zuten, beraz.

“...komunikazio-tankerak ez dira agintean daudenean erabiltzen dituzten *errekurtso* hutsak bezala ikusiak izan behar (...); erretorika, esparru eta edo zelako edukiaren formatuak osatzeko ezinbesteko ereduak dira, baita boterea, ideologia eta eraginarenak ere” (Altheide eta Snow, 1991: X)

Aipaturikoaren ondorioz, osagarri formalak berebiziko eragina du edukian. Esango denaren esparrua (*framework*) erabakiz eta nola aurkeztua izango den eskainiz, interpretaziorako irizpideak ere mahaigaineratzen dira. Ikusentzutera ematen denaren baldintzatzaile soila baino egituratzailea da albistegien formatua.

Formatua ez da edukiak aurkezteko elementu formalekara mugatzen (jakintzat hartzen badira ere) hori baino esangura zabalagoko pretentsioa duen kontzeptua da: komunikagarritasun-baldintza da, errealitatearen pertzepzio-eta interpretazio-esparrua da, elkarre-

kintza sozial modu bat da eta kohesio sinbolikorako erritual modu bat ere. (Saperas eta Gifreu, 1995: 36)

Telebista-albistegiaren osagarri formalk aztertzerakoan, bi dira Mancini-ren ustez arretaz landu beharreko esparruak (1985: 48). Albistegiak bere osotasunean sortzen duen makroformatua da bata, eta bere baitan kokatzen diren notizia soilak bestea, alegia, mikroformatuak izendatuko ditunak. Biak, mikroformatua eta makroformatua, telebistetxeen produkzio-moduen erakusgarri eta emaitzak dira. Mikroformatuen kasuan, gertatzen diren etik zeintzu notiziatu eta nola aurkeztu erabakitzea izango da kontua (Epstein 1974; Golding eta Elliot 1979; Tuchman 1983; Schlesinger 1978). Makroformatuen kasuan aldiz, erredakzioan landuak izan diren berriei nolako esparru, ordenaketa eta aurkezpen orokorra emango zaien ebatzi beharko da.

Albiste soilen sailkatze hutsa baino askozaz gehiago den notizi saioen produkzio-lanetan hainbat pauso eta eginbeharreko automatizatu egiten dira. Ikusentzuleen zein kazetarien aldetik hartuta, albistegiaren hainbat faktore mekanizatu egiten dira. Denbora-presio handiaz burutzen den produktu konplexu honen lana errazteaz gain hartzaileekiko elkarrekintza ahalbidetzen duten ohitura bilakatu diren hainbat prozedura. Telebista-kanaletako albistegiak (baita notizia soilen tratamenduan eta) egun duten formatu berdintsuen ondorioa da esaniko ohitura bilakate hori. Telebistaren aurrean eseri eta pantailarazten zaigun programa albistegi bat dela, eta bertan eskaintzen zaizkigunak nola ulertu behar diren ere automatizatuta edukitzea ohitura horren ondorioa da. Egunerokotu dugun mekanika horren interakzio-

-elementu nagusietako bat albistegiaren formatua da.

Hasieran aipatu dugun bezala, Saperasek eta Gifreuk Europako zazpi estatutako telebisten emaitza informatiboak aztertu dituzte, beraien artean eguneroko albistegiaren dauden antzekotasun formalk agerian utziz. Formatu aldetik beraz, kanalaren arteko desberdintasunen gainetik parekotasunak dira nagusi hamar telebista-albistegi horietan.

Ikus ditzagun ondoren aztertutako albistegiaren agertzen diren amankomuneko elementuak:

-Ordu erdiko programazio-blokea betez, 22 eta 32 minutu bitarteko iraupeneko informatiboak aurkitzen dira nagusiki laginean. Luzeena Kataluniako TV3koa da 36,4 minutuz eta laburrena Eskoziako STVkoa, 17,1ez.

-Notizi saio bakoitzean, 17 eta 22 berri artean aurki daitezke. Hemen ere goian aipatu ditugun albistegi luzeena eta laburrena izateak erlazioa edukiko du bertako notizi kopuruarekin.

-Albistegiari hasiera emanez, nagusizat hartu dituzten albisteez sumario bat egitea guztiz zabaldua dago. Hirutik seira dira "garrantzi informatiboaren" arabera antolatutako atal txiki horretan kokatzen dituzten notiziak.

-Sumarioaren erabilera homogeneoa diren bezala, notizi saioaren amaieran antzerako zerbait egitekoan ez dira denak ados jartzen. Telebista-kanal gutxi batzuetan egiten dute titularrak amaieran ere aipatu, eta hori egiten den kasuetan hasierako sumarioaren errepikapen hutsa izaten da ala, esate baterako Eskoziako STVren

kasuan, gormutuen lengoia erabiliz burutua.

-Albistegiaren aurkezleak paper garrantzitsua jokatzen du informazio-saio guztietan; berari dagokio programa aurkeztu eta gidatzeaz gain, informazio-saioa pertsonalizatzea. Egungo albistegi-formatuan bazterrezina den aurkezleak igorle eta hartzailearen arteko lotura egiten du.

Saperasek eta Gifreuk 1993ko albistegiekin buruturiko ikerketa, bi urte lehenago Hego Euskal Herriko notizi saioetan (Arana: 1995) agertu ziren parametroekin bat dator. Televisión Españolaren Telenavarra eta Telenorte eta Euskal Telebistaren Teleberri aztertuz, formatu aldetik homogenotasuna ageri da toki askotatik. Notizi saioen iraupenak ordu erdiko tarteetan moldatzen dira. Informazio-tratamenduaren arabera albiste-kopurua aldatu egiten da baina beti 12 eta 20 albiste bitartekoa izaten da. Hego Euskal Herrian egiten diren notizi saioetan, hasierako sumarioa (titularrak) beti ageri da, eta sarri (Telenavarra eta Telenorte) amaierakoa "notizia nagusien" euskarazko bertsioa emateko erabiltzen da. Zalan-tzarik gabe, hiru albistegi hauetan aurkezlearen papera nagusia da. Berari dagokio ikusentzule eta enpresa igorlearen arteko harremana mantentzea, betiere "objektibitatez", "zerbitzu publiko bat eskaintzen ari" den profesionalaren autolegitimitate-geruzaz babesturik.

Ikusi dugun bezala, Europako telebista askotan albistegien formatu aldetik ematen diren antzekotasunak

agerikoak dira. Beraz, notizi saio bakoitzaren berezitasunak identifikatu ahal izateko bestelako esparruetan mugitu beharra dugula ikusten da. Osagarri formalak eta edukia bateratu egiten diren guneak isolatu eta aztertzea iruditu zaigu biderik aproposena.

Gertaera sozial desberdinen interpretaziorako esparru modura formatuak duen garrantzia birgogoratu ere, gure ustez, formatua eta edukiaren arteko lotura aztertzea oparagoa izan daiteke.

Ildo honetatik, BBC, RAI, RTP, TVE edo ZDFko albistegien formatu azalekoena (iraupena, notizi kopurua, zenbat aurkezle eta sumarioa erabili ala ez) oso antzerakoa dela esatea baino interesgarriagoa da jakitea nola antolatzen dituzten notiziak albistegiaren baitan.

Gure inguruko albistegietan, bost bat dira albiste desberdinak egituratzeko (multzoak eginez aurkezteko) ikus daitezkeen moduak. Albistegian erabiltzen den notizi egituraren bidez igorleak "mundua" oratzeko duen ikuspegia erakusten du, horrek dituen inplikazio kognitiboak eta guzti.

-Gaien araberakoa¹: albistegian "politika", "ekonomia", "gizartea", "eguraldia", "kirolak" eta abarren bidez sailkatzen dira berriak. Modu honetan notizien aukeraketa, karakterizazioa eta hierarkizazioa eskaintzen dira. Albisteak harreman- eta interpretazio-esparru batean kokaturik eskaintzen dira, gaiaren araberako egiturak interregune sozial eta politikoak mugatu eta ezagutarazten dituelarik.

1. "Politika", "ekonomia" edo "gizartea" bezalako hitzen bidez erredakzioetan erabiltzen den hizkera kopiatu besterik ez dugu egin. Jakin badakigu, esate baterako, politika hitzaren esangura telebista-albistegietan ematen zaiona baino zabalagoa eta kasu batzuetan desberdina dela.

-Lurraldearen araberakoa: notiziak esparru lokalenetik hasi eta mundu-mailakora hel daitezkeen multzoetan antolatuta ageri dira. Informazio-egituraketa honen bidez lurralde-esparru desberdinen definizioa egiten da. Gainera, telebista-kanalak propiotzat duen lurraldea informazioz zehazten eta zabaltzen du.

-Gaurkotasunaren araberakoa: albistegiaren arduradunek aintzakotzat hartzen dituzten notizien sailkatzea gaurkotasunaren arabera eginikoa da. Antolaketa-modu honetan gizartean suertatzen diren gertaerak periodizatu eta tenporalitatearen erreferentziaz zedarrizaturik agertzen dira. Tenporalitate kronologikoa gain, gaurkotasuna "faktore periodistiko" modura harturik uler daitekeenez, bere atzetik kazetariaren praktika profesionalaren ondorioz sorturiko hierarkizazioa ere erakusten da.

-Atal formalen araberakoa: albistegiaren barruan antolatzen diren sailtxoen bidez ordu erdiko saioari antolaketa formala eskaintzen zaio. Albistegietan, besteak beste, izenburuak (titularrak), bloke nagusia, notizia laburren sorta edota beste hizkuntza batean eginiko amaierako laburpean oinarrituriko egituraketa da zabalduena. Formatu honetan, besteren bat txerta zitekeen, baina ikusi ahal izan dugunez egituraketa irmoa bezain malgutasun gabekoa da.

-Bestelakoaren araberakoa: aipatu ditugun lauetatik batena baino gehiagoren zerbait erakusten duena dugu hau. Esate baterako atalka antolatutako albistegia baina gero gaurkotasunaren araberako faktorea ere txertatzen duena atal bakoitzean.

Bost egituraketa posible hauetatik Saperasek eta Gifreuk atalen araberkotik elementu bakar batzuk besterik ez dituzte jorratu, albistegiaren edukia aztertu ahal izateko beharrezkoa zen jautzia eman gabe. Formatua eta edukiaren arteko zubia eginez gero, albistegia bere osotasunean "presentazio eta interpretazio" esparru bezala azter daiteke, esaten dena eta nola esaten den lotuz.

Edukiaren estratuak

Albistegiaren formatu orokorrean arreta jarritz, gehienbat antzekotasunak azaltzen direnez, beharrezkoa iruditu zaigu bestelako pauso analitikoak ematea. Lerro batzuk gorago proposatu dugunez, albistegiaren barne-egituraketa oso interesgarria da kanalen arteko desberdintasunak ikusi ahal izateko. Halere, aipatu bezala, makroformatu eta mikroformatuen arteko zubia egitea aberatsa izango bazaigu ere, "notizia" mailako ikerketan azalduko zaizkigu kanalen arteko desberdintasunik markatuenak. "Zertaz" eta "nola" esaten diren notiziak da kanalen arteko berezitasunak bilatzeko bide oparoenetarikoa. Zeharbide ugari dituen eduki eta formaren lurraldean gabilta beraz, orain telealbistegiaren edukian zentratuko garelarik gehienbat. Hemen ere, geroxeago ikerketa aplikatuen bidez azalduko dugun bezala, homegeneizazio-elementuak nagusi diren telealbistegiaren munduan ibiliko gara.

Garcia-k eta Perales-ek (1992) "Los informativos de televisión: un modelo más allá de las diferencias" izeneko artikuluan, albistegiaren edukia azterterakoan-estratu desberdinak landu

beharra dagoela adierazten dute “zer eta “nola” esaten denaren arteko azterketak bateratuz.

Hiru dira markatu dituzten ikerketa-estratuak edo -mailak:

-Sakoneko maila: telebistaren gaien agenda eta agente sozialen zerrenda aztertzen dituena. Maila honetan, kanalen arteko antzekotasunak agerian gelditzen dira. Izan ere, telegunkari gehienetan eskaintzen diren gaiak eta sozialki aktiboak izateko “legitimazio informatiboa” eskuratzen dutenak berberak izaten dira. Bi hauen bidez, gai-agenda eta errolen banaketan instituzio politiko-administratibo eta ekonomikoen partehartze handia agerian gelditzen da. Ikerketa kuantitatibo hutsak datu asko eskaintzen ditu sakoneko estratu honetan.

-Erdiko maila: gertaeraren testuingurua eskaintzen duena. Ikerketa-maila honetara heltzen garenerako jakinak dira, dagoeneko, zeintzu diren gai-multzo nagusienak eta agente nabarmenenak. Maila ertainean, ordea, ezaguna den informazio horri bestelako elementuak gehitzen zaizkio: deskribatzen diren ekintzak eta bere arrazoiak; jasotzaileak; joko-arauak eta ezagutarazten den esparru geopolitikoak, besteak beste. Erdiko mailan kokatzen dira notizien arteko harremanak eta loturak eta kausalitate-erlazioak. Maila honetan ikus daitezke telebista-kanal anitzen arteko desberdintasunak. Kanal bakoitzak bere testuinguratze-lana egiten du, albistegi bakoitzaren sistema axiologikoa erai-kiz. Informazioei emaniko tratamendu berezitua, zentzu eta esangura-proposamen propioak agertzen dira maila honetan. Hemen ere teknika kuantitatiboak erabil badaitezke ere, ikuspegi

kualitatibotik eginiko ikerketak ere oso oparoak dira.

-Azaleko maila: irudia eta ahozko informazioaren arteko harremanak aztertzen ditu, enunziatzaileen agerpena, notiziei emaniko tratamendu formala, eta abar. Maila honetan, kanalen arteko antzekotasunak dira nagusi. Duda barik, diskurtso informatiboaren homogeneizazioa eta estandarizazioa daude antzekotasun hauen oinarrietan: aurkezpen-patroiak, informazioaren tratamendua, kazetaritza-generoak eta euskarri tekniko-espresiboen erabilera parekoa. Sakoneko mailaren kasuan aipatu dugun bezala, hemen ere ugaria-goak dira ikuspegi kuantitatibotik erabilitako eduki-azterketarako teknikak.

Garcia eta Peralesek diotenez, lehen eta hirugarren mailetan albistegien arteko antzekotasunak agertuko zaizkigu nagusiki eta bigarrenen bakarrik somatuko ditugu kanal bakoitzaren desberdintasunak. Ikus dezagun, beraz, bi autore hauek proposaturiko estratuen (palimpsestoaren azterketarako pausoak) aplikazioak nolako emaitzak eskaintzen dituen. Estatu espainiarreko informazio-telebistagintzari buruz eginiko hainbat ikerketa eta hauen emaitzak ekarriko ditugun arren, bereziki, Hego Euskal Herritik emititzen diren notizi saioetan jarriko dugu arreta (Arana, 1995), aipaturiko mailakako azterketa eginez.

Betikoari buruzko albistegiak

Telediarioetan, tokian tokiko eta garaian garaiko desberdintasunak egon arren, jorratzen dituzten gaiak eta ageriarazten dituzten pertsonaiak oso antzekoak izaten dira kanal bata zein bestea izan.

Notizi saioetan aipatzen dituzten berrien gaiari kasu eginez politika-mundukoak dira nagusi. Tematikoki multzo honetan kokatzen dira instituzioei buruzko berriak (gobernua, parlamentua, judikatura, e.a.), alderdi politiko eta sindikatuen zeregina, eta abar. Gainera, biolentzia politikoari buruzko gaia duten albisteen portzentaia gehituz gero, batezbeste % 32 lortzen du politikak Hego Euskal Herriko telebista-albistegietan (kopuru horrek gora egiten du Teleberriren kasuan: % 42,9). Gizartea + Teknologia buruzko berriek ere leku dexentea eskuratzen dute gure inguruko albistegietan. Beste bi multzo hauek ere portzentuarki aipagarriak dira: Ekonomia (% 19,7) eta Kirolak (% 15,6).

1. Taula: Hego Euskal Herriko telealbistegien gaien edukia.²

	Politika	Biolentzia politikoa	Gizartea eta Teknologia	
Teleberri	34,3	8,6	20	
Telenavarra	16,7	2,1	29,1	
Telenorte	25	10,9	21,9	
HETIO	24,5	7,5	23,8	
	Ekonomia	Kultura	Kirolak	Eguraldia + Trafikoa
Teleberri	14,2	5,8	14,2	2,9
Telenavarra	18,7	4,2	29,2	-
Telenorte	23,5	10,9	6,2	1,6
HETIO	19,7	7,5	15,6	1,4

Baina, goiko taulan ikus dezakegun bezala politikak gai-modura duen notizien presentzia handia bada ere, ezin dugu ahaztu politikagintzak beste-

lako eragin-modu bat ere baduela albistegietan. Alegia, nahiz eta tematikoki bestelako esparruetan mugitu hainbat eta hainbat albiste, oso sarri "ukitu politikoa" ematen dien elementuren bat aurkezten dute. Adibidez, kulturarekin zerikusia duen berri batean (Guggenheim museoaren eraikuntza-lanak) politika-munduko pertsonaia bat erakusten/aipatzen dutenean (Joseba Arregi). "Ukitu politikoa" izendatu dugun honek "busti" batzuetan eta sarritan "fagozitu" egiten ditu hainbat notizia.

Notiziak bere osotasunean hartuta, politika gai nagusi modura dutenen portzentaia altua dela esan badugu ere, politika-munduak albistegietan agertzeko bestelako bide batzuk ere baditu. Esate baterako notizia bakoitzaren baitan miatuta hitzez esaten dena aztertuz (informazioaren subjektuak, jasotzaileak, aipatzen den gaia/ arazoa...) politikak pisu ikaragarria hartzen du, baina baita irudietan ageri diren elementuen bidez ere (politikariak, banderak, instituzioetako eraikinak, irudi sinbolikoak...).

"Gizarte eta Nazio errepresentazioa telebista-albistegietan" izeneko ikerketan aipatzen dugun joera hau, politikaren superpresentzia erakusten dutenak, eskura izan ditugun bestelako lanetan ere soma daiteke. Izan ere Peñafiel eta Beste-ren (1995) *De Qué Informa La Televisión* izeneko lanean Estatu espainiarreko zazpi kanalen albistegiak landu dituzte eta guztietan politika da gai erabiliena. TVE-1, ETB-2

2. Taula hau Euskal Herriaren errepresentazio informatiboa nolakoa den ikertzen duen lanean oinarritzen da. Teleberriren eduki-azterketa egiterakoan, eta Telenavarra eta Telenorteren datuekin konparatu ahal izateko, Estatu espainiarreko zein nazioarteko berriak alboratu ziren. Beraz, ikuspegi globala egiterakoan bi esparru horietan kokatzen diren berri politikoak ere kontuan hartu beharko lirake, politikaren presentzia puztuko litzatekeelarik oraindik ere gehiago.

HETIO laburdurak Hego Euskal Herriko Telebistagintza Informatiboa Orokorrean esangura du, eta bertan batezbeste hiru kateen datuak eskaintzen dira.

eta Canal Plus-en kasuetan hama-
rretik seitik gora albistek politika dute
hizpide. Vidal-Beneyto-k 1984an gidatzen
zuen ikerketa-taldearen emaitzak
ere bide beretik doaz orduko TVE-1 te-
lediarriok ikertzen zutenean. Albisteen
% 47,6 politika zuten gai modura.

Baina esan dugun bezala, politikaz
gain, Gizartea + Teknologia, Ekonomia
eta Kirolak dira gairik erabilienak,
albistegien izakera eta mamia erabat
baldintzatuz, han eta hemen. Esparru
tematikoa da, zalantzarik gabe, kana-
len elementu homogeneizatzailuetako
bat.

Pauso bat aurrera emanaz, ikus
dezagun, sakoneko ikerketa-maila
honetan aipatu dugun beste elemen-
tua: informazioaren agenteen presen-
tzia (hitzez eskaintzen den informa-
zioan subjektu modura ageri diren
personaiei buruz ari gara jasotzaileei
buruz baino). Albistegietan aipatuak
(ahozko informazioa) izaten diren
pertsonaiak eta irudietan (informazio
ikonikoa) ikusten ditugunen artean ere
antzekotasunak daude kanale gehie-
nen artean.

Ondoko taulan, eta adibide gisa,
albistegietako ahozko informazioan
aipatuak izaten diren subjektu nagusien
presentzia ikus daiteke. Sub-
jektua, noski, kontatzen ari denaren
agente nagusia da, berak pertsonifika-
tzen du gertaera eta markatzen du
ekintzaren nondik norakoa.

2.Taula: Hego Euskal Herriko tele-
albistegietako ahozko informazioaren
subjektuen nortasun sozio-politikoa.³

	Instituzio politiko- adminis.	Erakunde politikoak	Gizabanako espezialduak
Teleberri	20,6	29,8	28,7
Telenavarra	21,4	30,1	32,8
Telenorte	23	27,8	19,8
HETIO	21,9	29,5	26,9
	Gizartea	Besteak	
Teleberri	16,8	4,1	
Telenavarra	12,2	3,5	
Telenorte	25,4	4	
HETIO	18,3	3,4	

Politika gai-modura eta aginte-
egituran boterearen "harmailetan" koka
daitezkeen pertsonaien presentziak
(subjektu-paperean gainera) itxuratu
egiten du albistegia. Telediarrioen
edukiak ezagutzen duten forma hartze
horretan ikerturiko albistegiek homoge-
neizaziorako joera bera erakusten
dute. Konparazio modura, Santiagok
(1990) eginiko ikerketan, ETB-2 eta
TVE-1eko albistegietan subjektuen
% 47,7 instituzio politiko-administratibo
gehi erakunde politikoetakoak dira.

Esan dugun modura, jorratzen ari
garen sakoneko maila honetan zein
geroko utzi dugun azalekoan agertzen
dira albistegiek dituzten amankomu-
neko elementuak. Guztietan aurkitzen
diren osagarrien artean, lehen ere
aipatua bezala, tematikoki zein agen-
teen kopuruari dagokionez instituzio

3. Bost etiketa hauen barruan sailkatu ditugu definitu ditugun subjektu guztiak. Insituzio politiko-
administratiboen baitan administrazio zentral zein autonomikoak eta bere ordezkariak sartu ditugu,
baita judikatura, legebiltzarra, etab. ere.

Erakunde politikoak kontsideratu ditugu alderdi politikoak eta sindikatuak.

Gizabanako espezialduak delako sailean kazetariak, berezilariak eta bestelako pertsonaia
koalifikatuak kokatu ditugu.

Azkenik, Gizartea izeneko multzoan pertsonaia solte, jende pila ez-antolatua, talde marjinalak eta
abar kontsideratu ditugu.

politiko-administratiboen gainpresentzia dago. Errepresentazio hauen bidez egungo botere-egitura eraikitzen da, elementu desberdinen funtzionalitate soziala markatuz eta, betiere, instituzio politiko-administratiboentzat zentrala gordez. Albistegie-tan nagusi diren instituzio politiko-administratiboen parte-hartze nabarmenaren bidez, harreman sozial gehienen antolaketa proposatzen da eta "joko-arauak" plazaratzen dira. Instituzio hauek lortzen duten nagusitasun eta irmotasunaren beste puntan Gizarte soila (populazioa, gizabanakoak, talde ez-antolatuak...) ageri da. Artikulazio sozial gehiegirik gabe eta egituraketa handi barik, gizarte soila, gertaera eta ekintza modifikatzaile eta negatibizatuen egile modura ageri da. Aginte-egituretatik datozen ekintzen destinatarioa da Gizarte eta, dagokionean, desordena eta estabilitaterik eza dakartzaten gertaeren egilea ere bada.

Berrien zergatiak eta ondorioak azaltzen direnean

Aurreko atalean ikusi dugun bezala, albistegietan jorratzen diren gaiak eta azaltzen diren pertsonaietan ezin da kanalen arteko desberdintasun gehiegirik somatu. Izan ere, badirudi notizi saioak egiterakoan guztietan erabiltzen direla lehengai berberatsuak.

Garcia eta Peralesek proposatzen duten ikerketa estratifikatuaren bigarren mailan ordean albistegien arteko desberdintasunak egon badaudela frogatu ahal izango dugu. Hau da, albistegia zertaz den edo nortzuk azaltzen diren baino, maila honetan notizarioa eta bere baitako albisteak egiterakoan eskaintzen zaizkigun testuinguru eta argumentazioak ezagutuko ditugu.

Albistegiaren formatu orokorrari buruz jardun dugunean esan dugu Europako hainbat telebista kanaletako informatiboetan antzekotasuna dela nagusi. Baina, lehen ere aipatu bezala: albistegiaren barruan notiziak nola egituratzen diren (gaiaren arabera multzoak eginez, kausa-ondorioei kasu eginez, gaurkotasunaren ardatza segituz...) adierazgarria bezain garrantzitsua da. Esate baterako, Bilboko San Frantziskoko bizilagunek beren auzuneko dekadentzia (urbanistikoa, ekonomikoa, soziala, ea.) salatzen dutenean albistearen testuingurua aldatu egingo da "ekonomia" ala "gizarte" sailetan kokatua izaten bada. Notiziaren gaia berbera izanik ere, izan ditzakeen tratamenduaren lehen adierazgarria da tematikoki non kokatua izanen den. Albistegia antolatzeko orduan egituraketa geografikoa erabiltzen bada, hemen ere notiziaren testuingurua aldatu egingo da esparru batean ala bestean kokatua izaten bada. Alegia, Telenortek Estatuko zein nazioarteko berriak sartuko balitu bere albistegian, aldatu egingo litzatekeen erabat Nafarroa edo Iparraldeari buruzko berrien tratamendua.

Beraz, albistegiaren egituraketa (tematikoa, geografikoa, gaurkotasunaren arabera, etab..) notizia soilei testuinguru baten marka ezartzeko lehen pausoa da, baina ez bakarra. Berriak makrogertaera interpretatiboetan integratzea (informazio-argumentazio kateak sortuz, antzekotasunaren arabera, etab.); zergatiak eta ondorioekin janzteak; kazetariaren/aurkezlearen parte-hartze baloratiboaren bidez; eta, bestelako parametro koalitatibo erreferentzialak erabiliz sortzen da albistearen testuinguru berezitua, desberdina kanal bakoitzean.

Garciaren eta Peralesen sailkapenari jarraiki, erdiko maila honetan, eta albistegien arteko desberdintasunak non aurkitzen diren azaltzerakoan, bigarren parametroari ekingo diogu orain: testuinguruaren eraiketa.

Lehenago ere esan ditugunak berriro harira ekarriz, albistegiaren egituraketa orokorrak eta notizia batek aurretik eta atzetik dituen beste batzuen bidez ere aurkituko du eraikia bere ingurune interpretatibo berezia. Baina, berri soilaren kasuan badira beste elementu batzuk ebaluazio, azalpen eta interpretaziorako osagarri gisa funtzionatuko dutenak. Gure ikerketan, Vidal-Beneytoren (ZZ.AA, 1984) zuzendaritzapean eginiko metodologiaren aplikazioa erabiliz, notizia bakoitzaren ahozko edukia aztertzerakoan esaten denaren zergatiak eta ondorioak ote dituen maitu dugu. Albistean hitzez esaten dena (jorratzen den gaia/arazoa edozelakoa izanik ere) non duen jatorria edo zelako ondorioak dituen ikertzea interesgarria da. Baina, praktikan ikusi ahal izan dugunez: notizien eraikuntza argumentatiboa egiterakoan zergatiak eta ondorioak ez dira oso sarri eskainiak izaten.

Ondoko taulan ikusiko dugunez, Hego Euskal Herriko albistegietan notiziatua izaten den gertaeraren “non-dik norakoak” oso gutxitan azaltzen zaizkigu.

3. Taula: Hego Euskal Herriko telealbistegietako ahozko informazioaren gaiari buruzko zergatien (motibazioa) presentzia.

MOTIBAZIOA	Teleberri	Telenavarra
Bai	14,7	12
Ez	85,3	88
MOTIBAZIOA	Telenorte	HETIO
Bai	15,4	14
Ez	84,6	86

Baina, albistean kontaktzen denari buruzko kausalitatea eskaintzen ez den bezala, bere ondorioena are eta gutxiagotan azaltzen zaigu.

4. Taula: Hego Euskal Herriko telealbistegietako ahozko informazioaren gaiari buruzko ondorioen (efektua) presentzia.

ONDORIOA	Teleberri	Telenavarra
Bai	6,4	5,5
Ez	93,6	94,5
ONDORIOA	Telenorte	HETIO
Bai	5,4	5,7
Ez	94,6	94,3

Ikusia bezala notizietan eskaintzen den ahozko informazioan subjektua, ekintza eta batzuetan jasotzailea nor den esateaz gain, ez dirudi testuinguru osatzeko askozaz ere elementu gehiago eskaintzen denik. Albisteak isolaturik bezala aurkezten zaizkigu jatorri eta ondoriorik gabe.

Baina, sakonago begiratzuz gero, informazioaren testuinguratze bat egon badagoela konproba daiteke, maila diskurtsiboan. Albistegien arteko desberdintasunak kazetarien/aurkezlearen esplizitazio eta enfatizazioen bidez egiten dira, baina, bereziki, koalitatiboki oso pisutsuak diren beste parametro diskurtsiboen bidez, berehalaxe azalduko dugun bezala.

Kazetariak albistegietan duen presentzia nagusiaren bidez, igorlea eta ikusleen arteko lotura egiteaz gain, lehenaren testuinguru ebaluatibo eta interpretatiboa zabalduko du. Aktualitatearen “transmititzaile hutsa” izatearen argumentazioaz jantzirik, aurkezleak albisteen azalpen baloratzailleak eskaintzeko joera gero eta nabarmenagoa somatzen da. Lehen, albistetan enfatizatzeke modu neutroagoak

erabiltzen baziren ere (gaurkotasuna edo pertsonaiaren kargua aipatuz edota titularretan aterata eta notiziari luzera gehiagoz emanaz) enfatizazio zuzen eta zehatzak erabiltzeko joera zabaldu da gainetik: berria ona/txarra modura kalifikatuz, iritzia esplizitatuz, adjektibazioa, eta abarren bidez.

Baina, zalantzarik gabe, albiste bakoitza egiterakoan erabiltzen diren elementu diskurtsiboen presentzia eta ordenaketaren bidez soma daitezke hobekien kanalen arteko berezitasunak. Notizia gorpuzterakoan aipatzen diren zehaztasunak, elementu argumentalak, erreferentzialak eta konparatiboen bidez jaso daiteke igorlearen sistema axiologikoaren berri.

Gizarte eta Nazio errepresentazioa telebista-albistegietan. Euskal Herria Teleberri, Telenavarra eta Telenorte albistegietan izeneko ikerketan ikusi ahal izan dugunez, Hego Euskal Herrirako emititzen diren albistegietan aipatzen diren gaiak edota ateratzen dituzten pertsonaietan baino eskaintzen den esparru diskurtsibo orokorrean agertzen dira desberdintasunak. Gure kasuan, euskal gizarte eta nazioa definitzerakoan ematen diren berezitasunak ikertzea izan denez, parametro koalitatibo zehatz batzuk markatu genituen. Telebista-kanal bakoitzak erabiltzen duen testuinguru diskurtsiboaren bidez, besteak beste, honako hauek nola ageri ziren aztertu dugu:

– Lurraldetasuna: lurraldetasun geografiko eta politiko-administratiboaren arteko harremanak; esplizitazio geopolitikoen erabilera (“Pais Vasco”, “Euskadi”, “Euskal Herria”, “España...”); notizigarritasun-esparrua; medioa geografikoki non kokatzen den (, “la autovía que une Pamplona con San Sebastián”; “La situación de nuestros

cielos...”); erreferentzialtasun- eta konparazio-elementuak non/norekin bilatzen dituen (“...en el resto de España...”, “mejores resultados de nuestros equipos”, “más parecidos a los europeos”) etab..

– Nortasun kolektiboa: euskalduntasunaren definiziorako elementuak (izaera indibiduala eta kolektiboa, ohiturak, nekazal tradizioa...); gehien-goia eta marjinaturiko taldeen arteko erlazioak (ijitoak, prostitutak...), etab..

– Izaera kulturala: euskal kultura *versus* kanpokoak; euskararen garrantzia, ohitura zaharrak, hiria *versus* baserria, etab..

-Egituraketa politiko-instituzionala: instituzio politiko-administratiboak eta herritar soilen arteko harremana (“...las instituciones navarras como representantes de la voluntad popular”, “...con métodos antidemocráticos...pretenden coaccionar la voluntad popular”); instituzioen legitimazio-moduak; gizabana-koa eta kolektibitatea, ea.

– Kotsentsua eta gatazka: bi parametro kontrajarri hauen bidez gizartearen baitan dauden indarren arteko gora-beherak errepresentatzen dira. Telebista-kanal bakoitzak bere modura zirriborratzen du gizartearen baitan bi indar horien presentzia.

Parametro koalitatibo hauen bidez (ikerketaren helburuen arabera definitu edo moldatu beharrekoak, bestalde) telebista-kanale bakoitzak bere planteiamenduen barruan kokatzen ditu gertaera sozialak testuinguru bat eskainiz. Modu honetara kontakizun informatiboa eraikitzeaz gain zentzua eta interpretaziorako elementuak zabaltzen dira.

Hitzez eta irudiz notiziak gorpuztuz

Albistegien arteko desberdintasunak markatzerakoan aurkezlea, dekoratua, kareta edota sintonia aipatzen badira ere, esanikoak oso azalekoak diren berezitasunak markatzen dituzte. *Marka bereizgarriak* izaten diren osagarri horiek, sakonagoko homogenotasuna disimulatu besterik ez dute egiten.

Notizi saioen arteko desberdintasunak aztertzerakoan, hirugarren estratuan, azalekoena deitu dugunean, ez da zeresan gehiegirik aurkitzen. Guztietan, aurkezlea/kazetaria ageri zaigu enunziatzaile nagusi modura berari eskaintzen zaiolarik leku/denbora gehien: notiziak erakutsi ala entzuteko baino bere bertsioa eskaintzeko.

Teoriak kontrakoa esaten badu ere, irudia informazio berbalaren osagarri hutsa baino ez da albistegietan. Hitzez esaten denak markatzen du notizia bakoitzaren ardatza gero irudiz jantzi-ko dena. Ahozko informazioak du ikonikoak baino zehaztasun eta indar gehiago, aberatsagoa da, zalantzarik gabe. Garciak eta Peralesek dioskunez, "eraikitako naturalismoan" mugitzen gara zeinean irudiek ez duten gertaera edo bere osagarri funtsezkoenak erakusten baizik eta elementu lagungarriak, akontentzialitate faltsu bat sortuz. Oso sarri, albistegietan ikusten ditugunak ekintza sinboliko eta erritualak dira, eta akzio performatiboak baino diskurtsiboak izaten dira. Beste hitz batzuetan esanik, notiziatua izan den gertaeraren irudiak (automobil-istripua) baino garabiak eramaten duen apurtutako automobila eta zaurituak laguntzera joan denaren deklarazioak erakusten dizkigute, honek bai

erreportariak istripua izan den lekutik *statement*⁴ bat eskaintzen digula.

Azaleko maila honetan, non albistegi gehienak pareka daitezkeen, diskurtsu ikoniko-berbala oso antzerakoa da, aurkezpen eta tratamendu informatiboaren patroiak estandarizatu egin dira, genero periodistikoak modu bereztsuan tratatzen dira eta oso era pobreak lantzen dira telebistak eskaintzen dituen baliabide tekniko-espresiboak.

Konklusio gisa

Igorleak pantailaratzen dituen mezuak direnez albistegiak, bere osakeran eta aurkezteko moduan egilearen markak daramatzate. Hala ere, gaur egungo albistegietan, desberdintasunak baino gehiago antzekotasunak dira nagusi.

Formatu aldetik, gure inguruko albistegi gehienak oso parametro berdintsuetan mugitzen dira. Mundua eta gure herria ulertzeko eskaintzen diguten ikuspegia, formalki, homogenotuzatu egin dute. Errealitatearen ispilu omen dena telebistan notizi saioetan erabiltzen duten aurkezpen-eredua antzekotasunez josita dator.

Formatuan parekotasunak nagusitu diren moduan, edukian ere eskaintzen dizkiguten patroiak zabaldu egin dira kanal guztietara. Albistegietan aipatzen dituzten notizien gaiak eta erakusten dizkiguten pertsonaia tipologiak badirudi kanal batetik bestera ibiltzen direla. Berdinak edota antzerakoak dira guztietan. Kasu gehienetan botere-egituraren goiko postuetan kokatzen diren pertsonaiak dira. Ekintza

4. Kamara aurrean kazetariak eginiko azalpenari ematen zaio izen hori.

sinboliko eta erritualak egiten ikusten ditugularik, egitura sozialaren patroia ezartzen digute. Patroi horren emaitzaz, sozialki aktiboak izateko legitimitatea dutenen kopurua oso mugatua da, horien artean biztanleria soila eta herritar arruntek lekurik aurkitzen ez dutelarik. Instituzio politiko-administratibo eta erakunde politikoen ordezkariak dira pantailan entzun eta ikusten ditugunak, beraiei dagokielarik iharduera sozialaren pertsonifikazioa izatea. Beraiegiengandik datozen ekin-tzak jasotzea da herritarren aukera/ /zeregin bakarra. Botere-egituraren barruan kokatzen diren pertsonaia hauen super-presentziak baldintzatu egiten ditu albistegietan jorratzen diren gaiak. Oso sarri, notizi saioek politika dute hizpide, albistearen gaia bestelakoa izanik ere elementu politikoak aurkezten dituelarik askotan.

Edukian beraz, lehen maila horretan antzerakoak dira telebista-kanal desberdinetako albistegiak. Beste estratu batean, non gaiak, pertsonaiak, ekin-tzak eta destinatarioak testuinguratuak izaten diren, ageri dira kanale bakoitzaren ezberdintasunak. Diskurtso informatiboaren maila honetan, telebista-kanalak propioa duen testuinguru territoriala, politiko-administratiboa, ideologikoa, komertziala edo dena delakoa erakusten du. Hemen ageri dira notizi saioak beretzat hartu duen sistema axiologiko eta interpretatiboa. Estratu honetan, notiziaren zergatia eta ondorioak eskaintzeaz gain, uler-

tua izateko elementuak erakutsiko dituzte. Hemen agertuko dira medioaren lerrotze territoriala, erreferentzialtasun sozio-politikoa, inbrikazio ideologikoa eta abar.

Gertaera soziala notizia bilakatua izateko bidean, ezagutuko duen beste maila bat, azalekoena, informazio berbala eta ikonikoaren lotura egingo duena da. Hemen, telebidezko diskurtsoaren estandarizazioa nagusitu da. Eskura diren irudien bidez jantzen den informazio berbalak, ikonizitateak eskaintzen dituen aukerak zein gutxi erabiltzen diren agerian lagatzen du.

Beraz, telebista-albistegiak formalki homogenotu egin dira, kanalen arteko berezitasunak edukinaren maila batzuetan aurki daitezkeelarik. Kanal bakoitzaren notizi saioak dituen ñabardurak ezagutu guran gainera, notizien gaiei eta ageri diren pertsonaiei arreta jartzea baino interesgarriagoa da albistearen osakeran erabiltzen diren parametro diskurtsiboi begiratzea. Informazioaren testuingurua egiten denean igorleak ingurune sozio-politikoa, territoriala, ideologikoa eta informatiboa nola ulertarazten dituen agerian jartzen du. Maila honetan kokatzen dira telebista-albistegien arteko desberdintasunak: gertaerak notiziatzerakoan gertaera-kateetan kokatuz eta jatorri eta ondorio batzuk itsatsiz, alegia, esparru interpretatiboa eskainiz.

Bibliografia

- Altheide, D.L. eta Snow, R.P., (1991): *Mediaworlds post journalism*, Mouton de Gruyter, New York.
- Arana, E., (1995): *Gizarte eta Nazio errepresentazioa telebista-albistegietan. Euskal Herria Teleberri, Telenavarra eta Telenorte albistegietan.*, EHUko Argitarapen Zerbitzua, Leioa.
- Epstein, E., (1974): *News From Nowhere: Television and the News.*, Random House, New York.
- Garcia, B. eta Perales, A., (1992): "Los informativos de televisión: un modelo más allá de las diferencias", *REIS*, 57, 137-147.
- Golding, P. eta Elliot, P., (1979): *Making the news.*, Longman, Londres.
- Mancini, P., (1985): *Videopolitica. Telegiornali in Italia e in USA*, ERI, Tori.
- Peñafiel, C. eta Beste, (1995): *De Qué Informa La Televisión.*, Leioa, EHU-ko Kazetaritza Saila, (argitaratu gabea).
- Santiago, S., (1990): *Teleberri-Telediario 2. Analisis comparativo*. Deustua, Deustuko Unibertsitatea, (argitaratu gabea).
- Saperas, E. eta Grifeu, J., (1995): "El formato de la información en las televisiones europeas. Elementos comunes y peculiaridades significativas". *Telos*, 42, 35-47.
- Schlesinger, P., (1978): *Putting "Reality" together: BBC News.*, Constable, Londres.
- Tuchman, G., (1978): *Making news: A study in the construction of reality.*, Free Press, New York.
- Zenbait autore, (1984): *TV NEWS and the Production of Reality.*, International Sociological Association (ISA)-Committee on Communication, Knowledge and Culture, Sevilla, (argitaratu gabea).